

ویژه نامه
شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام

ویژه نامه
شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام

نام و القاب امام حسن مجتبی علیه السلام

امام حسن علیه السلام نخستین فرزند امام علی علیه السلام و حضرت فاطمه زهرا (س) است که در نیمه ماه مبارک رمضان سال سوم هجری قمری در مدینه منوره دیده به جهان گشود و بنا بر روایت شیعه و اهل سنت، شبیه ترین انسان ها به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود و در این باره گفته شده است «کان الحسن اشبه الناس برسول الله صلی الله علیه و آله خلقاً و هدایاً و سوؤداً؛ حسن از جهت سیما، روش و رهبری از همه بیشتر به رسول خدا صلی الله علیه و آله شباهت داشت.» (الإرشاد (شیخ مفید)، ص ۳۴۷). در روایات است که نام حسن را پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر ایشان گذاشتند و همچنین برای آن حضرت القاب بسیاری نقل شده است همچون تقی، طیب، زکی، سید، سبط، امین، مجتبی و ... که از این بین لقب سید را خود پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به ایشان داده است. کنیه آن حضرت نیز «ابومحمد» است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن حضرت داده است و غیر از این برای ایشان کنیه ی دیگری نقل نشده است (مجلات)، زندگانی امام حسن مجتبی، ص ۹). ایشان ۷ سال اول زندگانی خود را در زمان پیامبر زندگی کرد و در وقایع مهمی همچون ماجرای مباحله و از مصادیق حاضر اهل بیت علیهم السلام در نزول آیه تطهیر و سوره انسان بود.

امام حسن مجتبی علیه السلام بعد از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همواره همراه و مطیع پدر گرامیشان امام علی علیه السلام بودند و در زمان حکومت امام علی علیه السلام هم همواره ایشان را یاری می کردند و بعد از شهادت پدر در سال ۴۰ هجری خلافت را به دست گرفتند و بعد از مدت کوتاهی در سال ۴۱ هجری مجبور به صلح با معاویه شدند و حکومت را با امضای قراردادی و منوط به

شرایطی به او سپردند و خود به مدینه برگشته و علاوه بر مرجعیت علمی مسلمین بر هدایت و راهنمایی مسلمانان در امور سیاسی و اجتماعی پرداختند.

امام حسن مجتبی علیه السلام و حکومت

امام حسن علیه السلام پس از شهادت پدرش علی بن ابی طالب علیه السلام در کوفه، با درخواست و بیعت یاران آن حضرت و اهالی کوفه، خلافت را پذیرفت و راه و روش عدالت پرور پدرش را تداوم بخشید. ولی با فتنه انگیزی های معاویه بن ابی سفیان و شرارت های سران سفاک سپاه او از یک سو و نفاق و خیانت برخی از سران سپاه امام علیه السلام و ایجاد چند دستگی در میان مردم و خستگی آنان از جنگ و خونریزی از سوی دیگر، آن حضرت را واداشت که برای حفظ اصل اسلام و در نظر گرفتن مصلحت مسلمانان، با معاویه صلح کند و حکومت را به طور موقت و مشروط به وی سپارد. در رابطه با صلح امام حسن علیه السلام با معاویه سلیم بن قیس گفته است حسن بن علی علیه السلام پس از صلح با معاویه به منبر شد و حمد و ثنای خدای به جای آورد و فرمود: «ای مردم! معاویه پنداشته که من او را برای خلافت شایسته می دانم و خود را شایسته خلافت نمی بینم! معاویه دروغ می گوید. من در کتاب خدا و فرموده رسولش به مردم سزاوارتر از خودشان هستم. به خدا سوگند! اگر مردم با من بیعت می کردند و اطاعت می نمودند و یاریم می کردند آسمان و زمین برکات خویش را بر آنان ارزانی می داشت و تو ای معاویه در آن طمع نمی ورزیدی. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «امتی که سرنوشت و حکومت خویش را به فردی سپرد که در میان آن امت فردی

ویژه نامه شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام

جعهه که نفاق و دوچهرگی را از پدرش به ارث برده بود، هر چه بیشتر خود را به آن حضرت نزدیک گردانید و ناجوانمردانه به آن حضرت، خیانت کرد و به وی زهر خوراند. امام حسن علیه السلام به خاطر نوشیدن زهر، مسموم شد و به مدت چهل روز در بستر بیماری افتاد و روز به روز، حالش وخیمرگرید، تا این که در ۲۸ صفر سال پنجاه هجری قمری، مصادف با سی و دومین سال رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله در مدینه به شهادت رسید و محبان اهل بیت علیهم السلام را در سوگ بزرگی فرو برد. امام حسین علیه السلام به تجهیز بدن مطهر برادرش پرداخت و سپس جهت تدفین آن در کنار مرقد پیامبر صلی الله علیه و آله اقدام به تشییع جنازه نمود.

وصیت امام حسن مجتبی علیه السلام

چون امام حسن علیه السلام را مسموم کردند و حال او دگرگون شد برادرشان امام حسین علیه السلام به بالین آن حضرت حاضر شدند. وقتی جویای احوال او گشتند امام حسن علیه السلام فرمودند: «خود را در اولین روز از روزهای آخرت و آخرین روز از روزهای دنیا می بینم». در ادامه، این گونه وصیت فرمودند: «گواهی می دهم به وحدانیت خدا و این که برای او شریکی نیست و تنها او سزاوار پرستش است، هرکه اطاعت او را در پیش گیرد رستگار می شود و هرکه نافرمانی اش کند گمراه می گردد و کسی که از گناهان و تقصیراتش به نزد او توبه کند هدایت می شود. ای حسین، جنازه مرا در کنار جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله دفن کن به شرط آن که کسی مانع این کار نباشد. اگر تو را از این کار باز داشتند مبادا بر آن پافشاری کنی؛ چون راضی نیستم به خاطر این کار قطره ای خون به زمین ریخته شود.»

ماجرای تدفین و تیرباران بدن امام حسن مجتبی علیه السلام

عده زیادی از اهالی مدینه، اهل بیت علیهم السلام و تمامی بنی هاشم در تشییع جنازه امام شهید خود همراهی کردند و با عزت و احترام، بدن مطهرش را به سوی مرقد رسول خدا صلی الله علیه و آله حرکت دادند. ولی بنی امیه و مخالفان اهل بیت علیهم السلام با تحریک عایشه بنت ابی بکر مانع تدفین بدن آن حضرت در جوار مرقد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شدند و در این راه بسیار پافشاری کرده و آماده هرگونه فتنه و فساد گردیدند.

مرحوم علامه مجلسی و محدث قمی و ابن شهر آشوب نوشته اند که، هنگام دفن بدن مبارک امام حسن علیه السلام دستور دادند جنازه ی آن حضرت را تیرباران نمودند، تا جایی که هفتاد تیراز جنازه ی آن حضرت بیرون کشیدند.

پس بنی هاشم خواستند شمشیر بکشند و جنگ کنند؛ ولی امام حسین علیه السلام فرمود: به خدا سوگند! وصیت برادرم را ضایع نکنید. پس به آنها فرمود: اگر وصیت برادرم نبود، هر آینه او را دفن می کردم و بینی های آنها را به خاک می مالیدم. (کشف الغمه، ج ۲، ص ۱۶۰، به نقل از ابن طلحه شافعی)

داناترازوی باشد، همواره به قهقرا رود تا به ملتی گوساله پرست رسد» بنی اسرائیل هارون را رها کردند و به گوساله روی آوردند در حالی که می دانستند هارون جانشین موسی است، و این امت علی را رها کردند و شنیدند که رسول خدا در باره علی علیه السلام می فرمود: «تو نسبت به من مانند هارون نسبت به موسی هستی به جز نبوت که پس از من پیامبری نیست». رسول خدا صلی الله علیه و آله از قومش فرار کرد در حالی که داشت آنان را به پرستش خداوند دعوت می کرد و کارش به جایی رسید که گریخت و به غار پناه برد. اگر یارانی می یافت فرار نمی کرد و اگر من هم یارانی می یافتم با معاویه بیعت نمی کردم. هارون هنگامی که قومش او را ناتوان ساختند و نزدیک بود وی را بکشند علیه آنان یارانی نیافت، رسول خدا هم هنگامی که از قومش گریخت علیه آنان یارانی نیافت، همین طور من و پدرم هنگامی که امت ما را رها کردند و با غیر ما بیعت نمودند یارانی نیافتیم و این سنن و امثال تاریخ است که دارد تکرار می شود. ای مردم! در شرق و غرب جهان برای پیامبران جزم من و برادرم فرزندی نخواهید یافت.» (تاریخ سیاسی صدر اسلام، ترجمه کتاب سلیم بن قیس، ص ۳۲۴) که این خطبه امام حسن علیه السلام نشان می دهد که مردم چگونه از ایشان روی گردان شدند و به خاطر دنیای خود که گمان می کردند با خلافت معاویه به آن خواند رسید با معاویه بیعت کردند.

از آن پس، امام حسن علیه السلام از کوفه به وطنش مدینه بازگشت و بقیه عمر شریف خود را در مدینه گذراند. آن حضرت گرچه از حکومت کناره گیری کرده بود ولی با رفتار و کردار خود، امت اسلام را به جنایت های معاویه و عاملان او در سراسر مناطق اسلامی آگاه می کرد و روحیه رزم و جهاد را در نهاد آنان دوباره زنده می کرد.

وجود آن حضرت برای معاویه و عامل او در مدینه، بسیار گران می آمد و دستگاه غاصب خلافت را با مشکلاتی مواجه می کرد. از جمله این که معاویه تصمیم گرفته بود که فرزند خود یزید را جانشین خویش گرداند و در این راه تلاش زیادی به عمل آورد ولیکن در آغاز توفیق چندانی به دست نیاورد زیرا این کار مخالف با صلحنامه امام حسن علیه السلام بود و از سوی دیگر وجود شخصیت امام حسن علیه السلام مانع تحقق هدف های معاویه بود. بدین جهت در صدد از میان برداشتن ایشان برآمد و در این راه از منافقان و کسانی که به خاطر وابستگی فامیلی با آن حضرت رابطه داشتند، سود جست.

شهادت امام حسن علیه السلام به دستور معاویه

معاویه از طریق اشعث بن قیس، دخترش جعهه را که همسر امام حسن علیه السلام بود وسوسه کرد و او را به شهادت آن حضرت ترغیب و تطمیع نمود. وی به جعهه گفت که اگر حسن را به قتل آوری، علاوه بر این که یکصد هزار درهم پول نقد دریافت می کنی، وی را به عقد فرزندش یزید درمی آورد و او را ملکه عالم اسلام قرار می دهد.

ویژه نامه شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام

کند یا پدرت، یا برادرت، یا تو را هنگام زندگی، و بعد از مرگ زیارت کند، بر من سزاوار است که او را در روز قیامت، از حوادث آن روز، نجات دهم»

شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام ۷ یا ۲۸ صفر؟

در بین شیعیان، دو قول برای روز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام نقل شده است: ۲۸ صفر، براساس نقل شیخ کلینی و شیخ مفید و شیخ طبرسی و ۷ صفر، براساس نقل شهید اول، کفعمی، شیخ بهایی، علامه مجلسی، مرحوم صاحب جواهر، شیخ کاشف الغطاء و محدث قمی. بنابر این اگر چه که اکثر شیعیان به درستی قول اول معتقدند و در آخر ماه صفر برای آن حضرت عزاداری می کنند ولی بسیاری از علمای شیعه در روز ۷ صفر هم مجلس عزایی برای امام حسن برپا می کردند از جمله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی مؤسس حوزه علمیه قم فقط هفتم صفر برای امام مجتبی علیه السلام اقامه عزا می کرد و به امر ایشان در آن روز بازار هم برای اقامه عزا تعطیل می شده و هنوز هم در برخی از بیوت مراجع در قم روز هفتم صفر برای امام مجتبی علیه السلام روضه برپا می شود. همینطور آیت الله مجتهدی هم تقیید داشت در روز هفتم صفر مجلس روضه تشکیل شود و روضه امام مجتبی علیه السلام خوانده شود.

و در نقلی دیگر آمده است که امام حسین علیه السلام در برابر حرمت شکنی های بنی امیه و مخالفان اهل بیت علیهم السلام فرمود: «والله لولا عهد الحسن علیه السلام الی بحقن الدماء، و أن لأهريق فی أمره محجمة دم، لعلمتم کیف تأخذ سیوف الله منکم مأخذها، و قدنقضتم العهد بیننا و بینکم، و أبطلتم ما اشترطنا علیکم لأنفسنا؛ سوگند به خدا اگر برادرم با من پیمان نبسته بود که در پای جنازه او به اندازه حجامت خونی ریخته نشود، می دیدید که چگونه شمشیرهای الهی از نیام بیرون می آمدند و دمار از روزگار شما برمی آوردند. شما همان بیچارگان روسیاه اید که عهد میان ما و خود را شکستید و شرائط فی ما بین را باطل ساختید.» (الإرشاد، شیخ مفید، ص ۸) و آنگاه جنازه را به طرف بقیع حرکت دادند و در کنار جده اش فاطمه بنت اسد دفن نمودند.

پاداش زیارت قبر شریف امام حسن مجتبی علیه السلام

امام صادق علیه السلام از پدرش امام باقر علیه السلام نقل کرد که فرمود: «امام حسین علیه السلام در هر شب جمعه، قبر امام حسن علیه السلام را زیارت می کرد.» شیخ طوسی رحمته الله علیه در کتاب تهذیب روایت می کند «روزی امام حسن علیه السلام به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: پاداش کسی که ما را زیارت کند چیست؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در پاسخ فرمودند «آن کس که مرا در حال حیات و ممات، زیارت

حسن مکتب

السلام علیک یا امام

«أوصیکم بتقوی الله و إدامة التفکر فإن التفکر أبو کل خیر و أمه.»

شما را به پرهیزگاری و ترس از خدا و ادامه تفکر و اندیشه سفارش می کنم زیرا که تفکر و اندیشه، پدر و مادر تمام خیرات است.

مجموعه ورام جلد ۱ . صفحه ۵۲

